

Volebná legislatíva a možnosti aktívnej účasti Slovákov žijúcich v zahraničí vo voľbách do Národnej rady SR v roku 2010

Pokračovanie z čísla CLXXIX

Aj keď Slováci žijúci v zahraničí predstavujú nezanedbateľný voličský potenciál, ktorý sa pohybuje okolo 7 % z celkového počtu oprávnených voličov, zatiaľ je nevyužitý a nie je oň ani dostatočný politický záujem. Pokúsme sa hľadať niektoré príčiny a odpovede tohto neutešeného stavu. Samotný problém môžeme vnímať cez tieto určujúce faktory, ktorými sú politický, legislatívny a motivačný aspekt.

Politický záujem relevantných politických strán na Slovensku má len deklaratívny charakter, ktorý je sprevádzaný vnútornými obavami, že pri zrealizovaní tohto nového a dosiaľ nevyužitého voličského potenciálu by ho mohol získať niekto iný, druhý. Ak zväžeme, že minimálny počet, ktorým je zvolený poslanec je 22, 86 % a zahraničný voličský potenciál sa pohybuje okolo 7 % celkového voličského potenciálu v Slovenskej republike, nevďoak sa vynára otázka, či nie je výhodnejšie tento potenciál znehybníť ako ho aktivovať bez záruky jeho získania vo svojej prospech. Na základe skúseností z iných krajín, kde v niektorých situáciách a podmienkach zahraniční voliči zohrali úlohu rozhodujúcej gramáže a jazýčka na váhe výsledku volieb, pravdepodobne málokto relevantná politická sila pôjde do takéhoto rizika predtým než získa nejaké garancie spojené s podporou kroku smerujúceho k výraznejšej aktivizácii tohto voličského potenciálu. V tejto súvislosti pripomenieme ostatné voľby v USA a Obamovo využitie skrytých voličských rezerv, pričom išlo taktiku zaangažovania tých skupín občanov ktorých sa voľby dovtedy veľmi netýkali a tým osloviť voličov, ktorí oslovili ďalších voličov.

Novela volebného zákona v podobe zákona č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky síce po prvýkrát umožnil Slovákom žijúcim v zahraničí priamu účasť na voľbách, ale zo spomenutých dôvodov a najmä malej flexibility sa v praktickom

výkone dostala viac menej tiež len do deklaratívnej podoby. V prípade skutočného teda politického záujmu o túto časť voličov by bolo potrebné túto problematiku aproximovať aspoň v kontexte členských krajín EU. Dobrá legislatíva spolu s konštruktívnou koncepciou štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a jej efektívnym výkonom v praxi navodí atmosféru motivovanosti, bez ktorej nemožno počítať s potrebným záujmom zo strany zahraničných voličov. Ukazuje sa, že najvýhodnejší by bol zjednodušený a kombinovaný doplnujúci spôsob možnosti voľby zo zahraničia. To znamená odbúranie zložitej procedúry pri voľbe poštou, korešpondenčná voľba vopred, možnosť voľby aj na zastupiteľských úradoch, možnosť osobnej účasti na Slovensku a možnosť voľby cez internet.

Hlasovanie cez internet nie je nové, skúsenosti s ním majú USA, Veľká Británia, Holandsko, Švajčiarsko, ale len na lokálnej úrovni. Jedno z prvých hlasovaní prostredníctvom internetu sa uskutočnilo v Arizone pri prezidentských primárkach demokratov v roku 2000. V súčasnosti môžu prostredníctvom internetu voliť americkí vojaci v zahraničí. Francúzi žijúci v USA mohli v roku 2003 voliť poslancov cez internet, v Belgicku v roku 2004 volili cez internet tí, čo boli mimo krajiny a v Estónsku sa pri regionálnych voľbách hlasovalo cez internet v roku 2005. Voliť elektronicke mohli aj Katalánci žijúci v zahraničí vo voľbách do katalánskeho parlamentu. Asi 100-tisíc Kanadanov, ktorým sa hovorí snowbirds (snehuľka), sa na zimu sťahujú do teplotne prijateľnejších kútov sveta, malo v roku 2005 možnosť voliť aj zo zahraničia, a to faxom alebo prostredníctvom internetu. V Ženeve spustili elektronický projekt regionálnych volieb so sloganom „Voľba cez internet – tretí spôsob vyjadrenia sa“. V roku 2007 sa Estónsko stalo prvou krajinou na svete, ktorá všetkým občanom umožnila hlasovanie v parlamentných voľbách cez internet. Experiment bol úspešný a cez internet volili asi 3 % voličov. Z technického hľadiska elektronické voľby, dnes v čase internetového bankovníctva, nie sú problémom, prekážkou sú len právne a psychologické bariéry. Pri celoeurópskom trende znižujúcej sa volebnej účasti, by mohlo pozitívne pôsiť zavedenie komfortného hlasovania prostredníctvom internetu. Podľa vyjadrenia zástupcu Štatistického úradu SR ešte z roku 2004, zavedenie hlasovania cez internet ako doplnkového spôsobu účasti na slovenských voľbách je technicky reálne. Rozhodujúcim o tomto smere je politická vôľa, ktorá by zmenila volebný zákon.

Nie bez zaujímavosti je komparácia voleb-

nej problematiky aspoň v kontexte členských štátov Európskej únie. Napríklad v Belgicku, Česku, Holandsku, Luxembursku, Nemecku, Poľsku, Portugalsku, Rakúsku, Veľkej Británii, Španielsku, národné ústavy umožňujú svojim zahraničným krajanom účasť vo voľbách osobne na zastupiteľských úradoch, alebo prostredníctvom pošty. Na priblíženie konkrétneho zabezpečenia uvedieme ako príklad Francúzska, ktoré v rámci ministerstva zahraničných vecí má vytvorené Byro pre voľby v zahraničí, a to má okrem iného na starosti participáciu Francúzov žijúcich v zahraničí na voľbách prezidenta republiky, referendách, voľbách do zastupiteľských zborov Európskej únie a voľbách do Francúzskeho národného zhromaždenia.

K motivačným aspektom patrí aj zastúpenie Slovákov žijúcich v zahraničí a s tým spojená obhajoba ich legitímnych záujmov v orgánoch výkonnej a zákonodarnej moci v Slovenskej republike. Výkonnú moc zastupuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ale v jeho poradných orgánoch účasť zástupcov Slovákov žijúcich v zahraničí absolútne absentuje. Účasť v parlamente by mala saturovať Komisia pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Zahraničnom výbore NR SR, ktorej činnosť je už dlhší čas paralyzovaná a účasť zástupcov Slovákov žijúcich v zahraničí v nej bola v tomto volebnom období vylúčená. Pri porovnaní s inými členskými štátmi EÚ, ktoré majú v zahraničí svojich krajanov, zastúpenie v národných parlamentoch má vysoko motivačné stimuly. Tak napríklad Francúzi žijúci v zahraničí majú svojich volených zástupcov 12 senátorov, ústavný dodatok zabezpečuje zahraničným ľuďom zvolenie 3 zástupcov do senátu, ústava Talianska umožňuje zvoliť spomedzi Talianov žijúcich v zahraničí 12 poslancov a 6 senátorov, pre zahraničných Chorvátov, ktorí sú volení proporčne z osobitných zoznamov, je vyhradených 12 poslaneckých miest a zahraniční Fini majú dokonca svoj Finnish expatriate parlament. Tieto príklady by sa mohli stať inšpiráciou aj pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Na záver môžeme položiť otázky, na jednej strane, má Slovenská republika záujem o slovenských voličov v zahraničí a ak áno, čo je ochotná pre nich urobiť a na druhej strane, majú Slováci žijúci v zahraničí záujem o aktívne i pasívne volebné právo a ak áno, čo sú ochotní preto urobiť. Odpovede na tieto otázky môžu významnou mierou ovplyvniť aj budúci vývoj ich vzájomných vzťahov a spolupráce medzi nimi a Slovenskom.

C. Baláž